

**מהותה של למידה רגשית חברתית משמעותית בבי"ס:
מה חשוב במיוחד שהתלמידים ילמדו?
ואיך למידה כזו מתרחשת?**

אבי עשור

אוניברסיטת בן גוריון בנגב

https://in.bgu.ac.il/humsos/edu/Pages/staff/avi_assor.aspx

תודות לנעם יצחקי, אשר תרמה רבות לפתוח התפיסה
המוצגת כאן.

מטרת ההרצאה:

- הצגת גישה אשר עוזרת להבין במה חשוב במיוחד להתמקד כאשר עוסקים בלמידה רגשית-חברתית. מה חשוב שהתלמידים ילמדו, ואיך למידה כזו מתרחשת?

- הגישה מבוססת על תאוריות ומחקר חשובים ועדכניים בפסיכולוגיה וחינוך (הכוונה העצמית, התקשרות, מטרות, גיבוש זהות ומשמעות, ועוד). אך, בשלב זה לא הוטמעה מספיק ברב תוכניות SEL.

- השלב הבא בהתפתחות תוכניות SEL הוא לייחד דגש מרכזי הרבה יותר לטיפול משאבי הצמיחה העיקריים בהם נעסוק בהרצאה זו.

- פרוט רב יותר של הגישה ומשמעויותיה המעשיות ל SEL בלינק הבא:

https://in.bgu.ac.il/humsos/edu/Pages/staff/avi_assor.aspx

מה חשוב שתלמידים ירכשו או ילמדו במסגרת SEL?

חשוב שירכשו ויפתחו משאבי רגש והנעה ישירים:

חוויות מצטברות של:

קשר, שייכות, מסוגלות, חפש לחקירה וביטוי עצמי, וגיבוש ערכים פרו-חברתיים, שאיפות ונטיות עניין ספציפיות הנתפסים כאותנטיים.

חוויות אלו מאפשרות יצירת:

- תפיסות עצמי חיוביות כמי שראוי אהבה, ומסוגל להתמודד עם אתגרים קשים.
- מצפן פנימי ערכי וזהות הנותנים כוון ומשמעות.
- תפיסות אחר (כולל מורים) חיוביות.

מדוע חוויות הצמיחה, והתפיסות והערכים המבוססים עליהן הן משאב ההתפתחות הרגשית חברתית החשוב והישיר ביותר?

רגשות חיוביים, ומוטיבציה

להשקיע בפעולות צמיחה
מאתגרות: (למידה, עזרה לאחר,
מעורבות חברתית, ועוד)

- הפעולות תורמות לתחושות
סיפוק ומשמעות, המחזקות
עוד יותר את הרצון להמשיך
בפעולות מצמיחות

חוויות צמיחה

המאפשרות תפיסת
עצמך כראוי
לאהבה, וכמסוגל,
וגיבוש מצפן פנימי
של ערכים פרו-
חברתיים ונטיות
עניין יוצרות:

- אני מרגיש מסוגל ואהוב ויודע מה חשוב לי – ולכן יש לי
מרץ ומוטיבציה להשקיע בלמידה ופעילות חברתית;
- אני מרגיש חסר יכולת ודחוי – ולכן אין לי מוטיבציה לפעול

מה בתי ספר יכולים לעשות כדי לקדם את המשאב הכי חשוב של תפקוד רגשי מיטבי (חוויות צמיחה, תפיסות עצמי חיוביות ומצפן)?

פרקטיקות מורה אשר יוצרות תהליכים
וסביבה לימודית וחברתית קשובה,
תומכת, ומאתגרת - המאפשרת:

- הצלחות לימודיות ועניין לימודי (הצבת אתגרים אופטימליים, משוב, סיוע, בחירה, אסטרטגיות)

- מוגנות, קבלה ומניעת דחייה חברתית (הקשבה ואמפטיה, יחס אישי, פעולה למניעת דחייה חברתית, קידום עבודה שיתופית והפחתת תחרות).

- הפנמת ערכים פרו-חברתיים, ביטוי עצמי, ופיתוח תחומי עניין וזהות אותנטית.

פרוט פרקטיקות בנספח ובלינק:

https://in.bgu.ac.il/humsos/edu/Pages/staff/avi_assor.aspx

חוויות צמיחה
מאפשרות
תפיסת עצמך
כראוי לאהבה,
וכמסוגל,
וגיבוש מצפן
פנימי של
ערכים ונטיות
עניין

מה היא, אם כך, התרומה של מיומנויות רגשיות חברתיות לתפקוד רגשי-חברתי מיטבי?

מיומנויות רגשיות חברתיות הן רק **הגורם הנוסף** המקדם למידה רגשית חברתית: **תורמות** לחוויות צמיחה ותפיסות חיוביות, אבל רק **גורם מסייע**.

מדוע? כי כאשר ילד חש מאוים, חסר ערך, חסר יכולת, או דחוי - הוא לא פנוי ללמוד את המיומנויות.

יותר מכך, כאשר המורה שמלמד את את המיומנויות הוא אותו מורה שאינו עושה דבר כדי שהילד ירגיש פחות מאוים וחסר ערך, הילד לא רק **שלא יהיה פנוי, אולי אף יגיב בהתנגדות או בציניות**. לדוגמא, המורה אינו דואג שהילד יקבל משימות שיכול להצליח בהן ואינו נותן משוב שמסייע להשתפר, או אינו פועל למנוע הדרה וחרם, ובו זמנית מנסה ללמד את הילד להתמודד עם התסכול שהמורה יוצר או מתעלם ממנו.

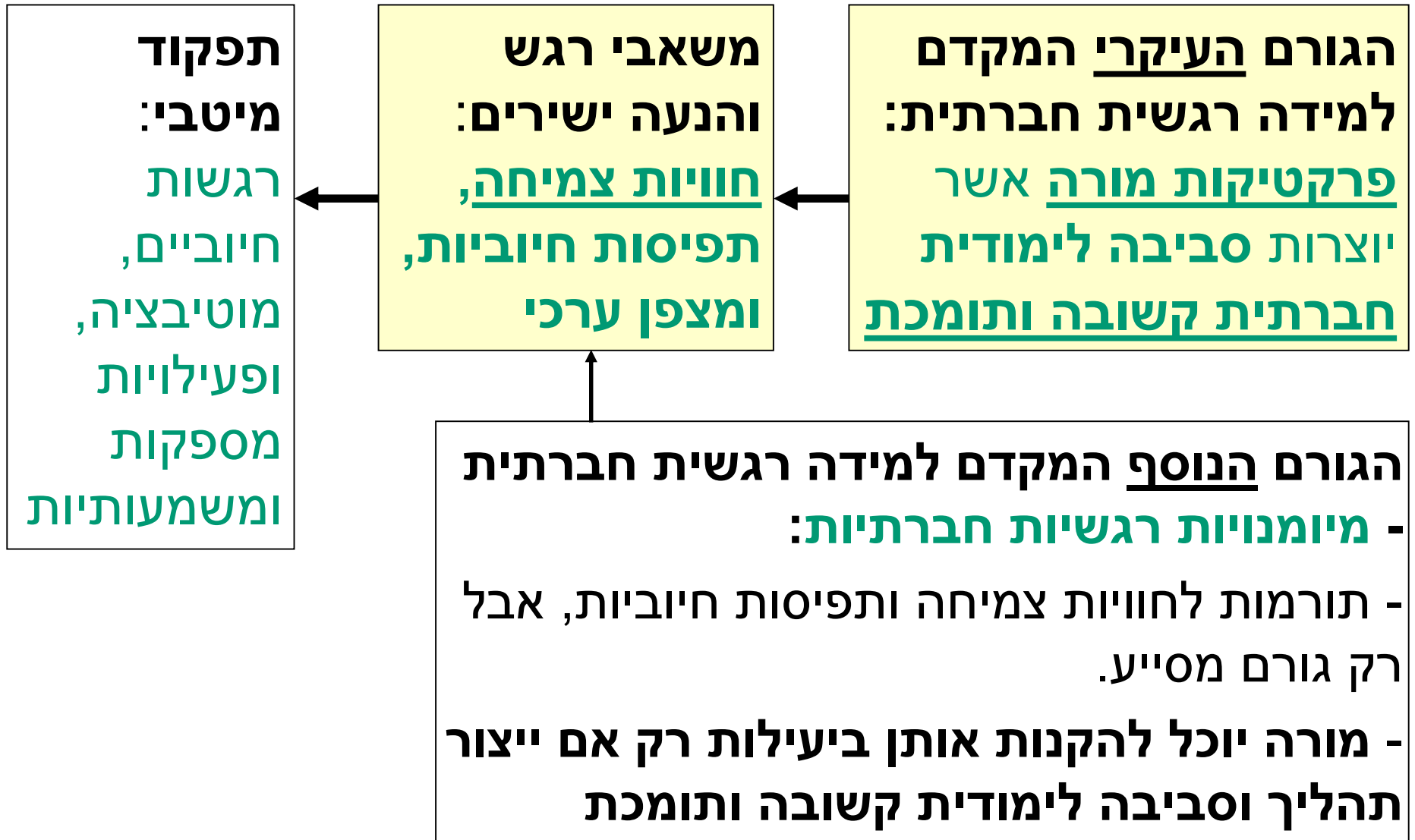
סיבה שנייה מדוע מיומנויות רגשיות חברתיות הן רק הגורם הנוסף והמסייע?

כי גם כאשר יש לתלמיד מיומנויות שמאפשרות לו לנסות להצליח במשימה לימודית או להתקבל חברתית, **חיוני שיקבל משימות ותגובות שיאפשרו לו להצליח וגם יכירו בהצלחה אם התרחשה.**

גם מיומנויות טובות לא ממש יעזרו לך - אם אתה נמצא בסביבה שלא באמת מאפשרת הצלחה ואין בה נורמות ודגש על הכרה בהצלחה ועל יחס מקבל.

מה הם הגורמים העיקריים בבי"ס התורמים להתפתחות ולתפקוד רגשי-חברתי מיטבי?

סיכום – מהותה של למידה רגשית חברתית בכיתה:

כאשר מתרחשת למידה רגשית חברתית משמעותית, ילדים לומדים שהם אנשים אשר ראויים לאהבה והערכה, ומסוגלים להתמודד עם אתגרים; שיש רבים בעולם שאפשר לתת בהם אמון, שנכון ומספק להתחשב באחר, שיש דברים שמעניינים אותם באמת, ושיש להם ערכים ומטרות שהם מזדהים איתם ולכן מהווים בסיס לזהות אישית ותחושת משמעות.

הגורם העיקרי בבי"ס שעוזר לחזק למידה כזו, הוא התנהגות מורים וסביבה לימודית חברתית קשובה ותומכת. מיומנויות עוזרות, אבל הן רק גורם נוסף.

על כן, במצב של עומס משימות ומשאבים מוגבלים, חשוב שבתי ספר ישקיעו קדם כל בפיתוח פרקטיקות מורים וסביבה לימודית-חברתית התומכים בחוויות הצמיחה, בתפיסות עצמי ואחר חיוביות, ובמצפן פנימי ערכי.

תודה רבה

מה היא, אם כך, התרומה של מיומנויות רגשיות חברתיות לתפקוד רגשי-חברתי מיטבי?

מיומנויות רגשיות חברתיות הן רק הגורם המשני המקדם למידה רגשית חברתית:

- תורמות לחוויות צמיחה ותפיסות חיוביות, אבל רק גורם מסייע.

- מורה יוכל להקנות אותן ביעילות רק אם ייצור תהליך וסביבה לימודית הרגישים לצרכי התלמיד בקשר ושייכות, במסוגלות, בביטוי עצמי, ובמצפן פנימי ערכי, ויוכל להקשיב ולשוחח עם תלמידים על רגשותיהם וצרכיהם.

נספח

**פרקטיקות מורה המקדמות תהליך וסביבה
לימודית-חברתית קשובה ותומכת**

מה הן פרקטיקות בסיסיות של תמיכה במוטיבציה

שאינן כוללות הוראה ישירה של כישורים?

פרקטיקות התומכות בצרכים בסיסיים של התלמיד ב:

1. קשר, בטחון ושאיכות

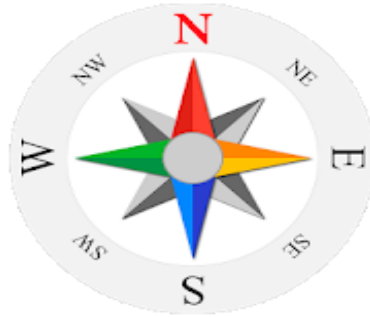

2. מסוגלות

3. אוטונומיה

1. חופש מכפייה וחופש לכוון עצמי 2. יש לי מצפן פנימי: אני יודע מה חשוב לי

פירוט פרקטיקות בסיסיות של תמיכה במוטיבציה שאינן כוללות הוראה ישירה של כישורים: בתחום הקשר שייכות וביטחון

1. להכיר, להאזין, להראות עניין, להקדיש זמן, ולהראות אכפתיות לכל תלמיד.
2. למנוע חרם, הדרה, ביוש (שמינג), תוקפנות פיזית לסוגיה, בכיתה ומחוצה לה.
3. לייצר נורמות ושגרות (רוטינות), תרבות כיתתית ואוריינטציה ערכית שמגבירות התחשבות, שתוף פעולה, עזרה, אכפתיות, וכבוד בין כל תלמידים (לדוגמא מעגלי שיתוף, ועוד)
4. ליצור אפשרויות לכל התלמידים, להשתתף בדיונים, לקבל תפקידים מוערכים, ולבטא את יכולותיהם ותחומי העניין שלהם

פירוט פרקטיקות בסיסיות של תמיכה במוטיבציה שאינן כוללות הוראה ישירה של כישורים: בתחום ה - מסוגלות

1. להציב אתגרים לימודיים אופטימליים לכל תלמיד, שמבוססים על הערכה מצבו בתחום הנלמד, ועל דיבור עם הילד.

2. להציב יעדי ביניים ברי-השגה שהצלחה בהם מחזקת תחושת מסוגלות.

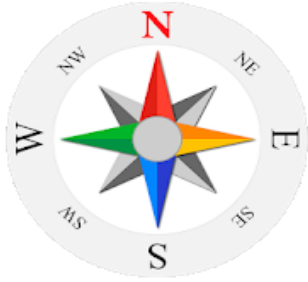
3. לתת משוב ספציפי למשימה, לא תכונתי, לא השוואתי, חיובי לפני שלילי.

4. לעזור לילדים להתמודד עם כישלון ע"י חיזוק פירושים בונים (דואק, עשור) המתמקדים בהשקעה, באסטרטגיות, ובידע מוקדם בסיס להצלחה.

5. לעשות פעילויות ולשדר מסרים המקדמים תרבות כיתה המתמקדת בשיפור יכולת ולא בהפגנת יכולת, ולכן מצמצמת ביוש (שמינג) והימנעות מביקוש עזרה, ומקדמת נכונות לחשוף קשיים ולבקש עזר.

Basic Motivation Practices

פירוט פרקטיקות בסיסיות של תמיכה במוטיבציה
בתחום ה אוטונומיה: חופש מכפייה,
חופש לכוון עצמך, טיפוח מצפן פנימי אותנטי

1. **Attempt to understand students' perspectives**
& feelings also **when resisting**; Allow criticism
2. Promote learning, respect for rules, & self-guiding values & intrinsic interests (authentic Inner Compass) by:
  - Providing **rationale & modeling, fostering reflection, initiative, choice &** formation of individual interests.
  - **Not relying on** threats, shame, **conditional positive regard, ego-involving competitions & comparisons to others**; not interfering with the child's natural rhythm.

A Model of Basic Motivational Supports & SE Instruction as Determinants of Students' Thriving

FOUNDATION: Basic Motivational Teacher/School Practices Supporting:

1. Students' needs (Bel.Rel.Saf.Com.Aut)
2. Autonomous motivation to help & learn
3. Positive views of self & others

Top - Less Critical: SE Instruction,
primarily in contexts when SE skills are
relevant to students & teacher concerns;
Only when students trust the teacher.

Examples: Understanding self & others,
listening, conflict management, emotion
regulation; in conflicts, threats & failures

Desired SEL Outcomes

-Subjective
Well-being
-Optimal
academic,
& Social
functioning
& growth

Possible implications for priorities of the ministry of education, Shefi, & teacher education

1. Under what conditions is Direct SE instruction likely to be beneficial? Can it be counter-productive?

Direct systematic instruction of SE skills by teachers (especially main teachers), as part of a curriculum, should occur **only** when teachers provide direct ongoing support for their students' basic needs, motivation, and self-views, and certainly do not frustrate these needs.

SE instruction by a teacher frustrating or not supporting students' needs may even **boomerang**, and increase students' cynicism and alienation

2. Invest more in training in practices providing basic motivational supports and less in SE instruction?

Practices providing **basic motivational supports are often difficult to apply in sensitive and effective ways**. In Israel, this difficulty increases because there is not enough training and support, heterogenous classrooms, discipline problems, and pressures from parents and ministry of education.

Given that many teachers need considerable training and support in the application of basic motivational supports, **the Ministry of Education may consider providing more resources to training and support in the application of basic motivational practices than to SE instruction.**

3. Reducing the life-skills curriculum, and integrating it with Basic Motivational Supports?

It may be desirable to reduce direct teaching and activities cultivating SE skills, and devote more time to teacher and class routines and activities that directly support students needs, motivations, and self views.

Ideally, **life skill lessons will be conducted mainly as part of an effort to enhance teacher motivational supports**, and in this context there could be **a very fruitful integration between practices of basic motivational support and SE instruction.**

For example...

4. Effects on teachers' thinking on their role in nourishing experiences & connections that promote students' thriving

The emphasis on basic motivational supports is important because it fosters teachers' understanding that students thriving depends not only on the skills they develop, but at least as much, and perhaps more, on experiencing support and satisfaction of basic psychological needs, motivations, & positive self views.

Over-emphasizing skills may also promote a technical approach in which teachers view their role as skill builders, & neglect their role as “gardeners”, providing nourishing & vitalizing experiences & connections that allow students to flourish.

Exemplary programs that always or often include both components & do not assess their separate effects:

1. Responsive Classroom
2. Four Rs
3. Caring Community
4. Raising Healthy Children

END